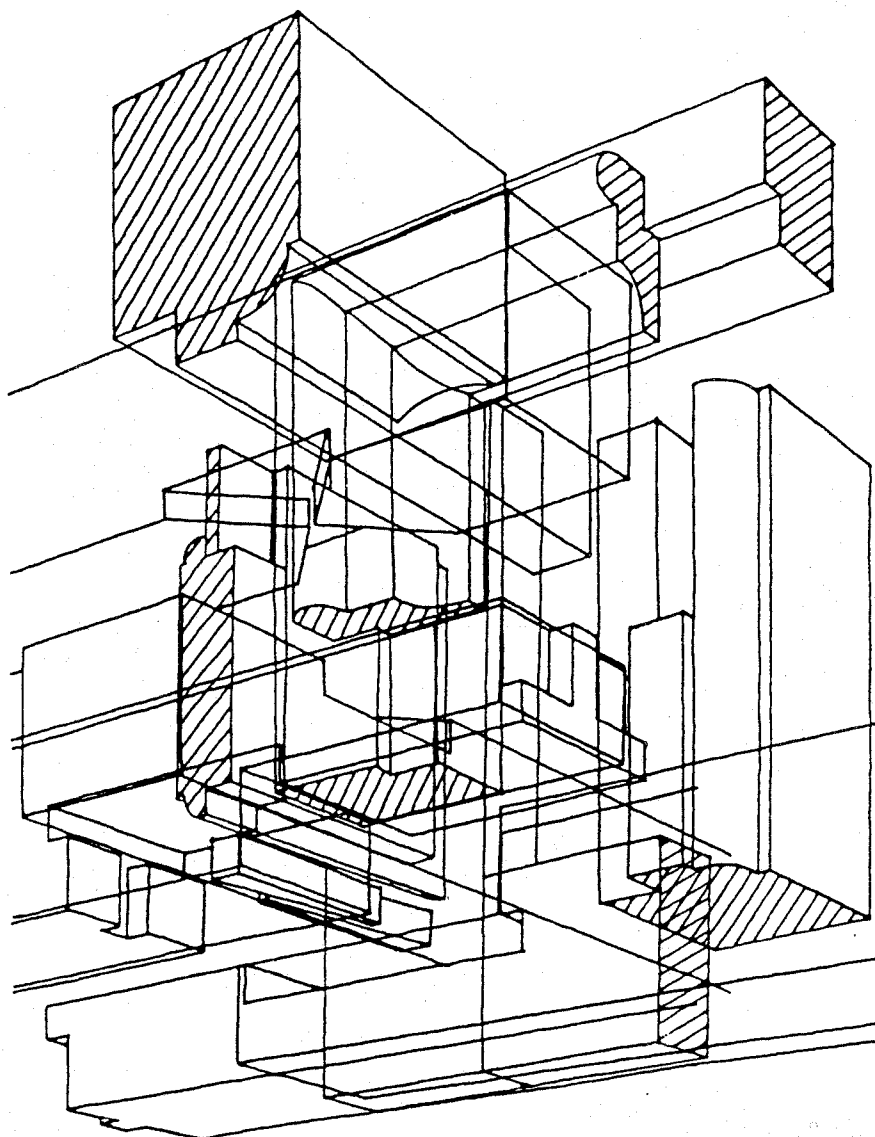

INSTITUTTET FOR HUSBYGNING

Forelæsningsnotat nr.

66

SØREN KOCH

FAGUDTRYK FRA DET TRADITIONELLE BYGGERI

Den polytekniske Lærestalt, Danmarks tekniske Højskole

Lyngby 1984

FORORD

Dette udvalg af gloser fra det traditionelle byggeri, især murer-, tømrer- og snedkerfagene, er udarbejdet til brug på IFH's kursus 6541, Bygningsrenovering.

Ved "traditionel byggeteknik" tænkes her på de metoder og materialer, der blev anvendt inden for husbygningen i tiden op til anden verdenskrig.

Gloser, der almindeligt forekommer i daglig tale, er ikke medtaget, ligesom gloserne er forsøgt defineret så enkelt som muligt.

Der er her ikke tilstræbt præcise definitioner som f.ex.:

En trappe er en, i eller uden for bygninger anbragt oftest stationær konstruktion, der er forsynet med et passende antal, over hele konstruktionen jævnt fordelte, vandrette trædeflader, der tillader en bekvem passage til overvindelse af højdeforskellen mellem to eller flere, normalt vandrette planer. Trappen er skråtstillet mellem disse med en hældning fra 10° - 45° , regnet fra en linie gennem trædefladernes forkanter til vandret plan.

For at tydeliggøre ordforklaringerne, er mange bygningsdele også anskueliggjort i skitser. Herved nærmer man sig det byggetekniske, men listen er først og fremmest at betragte som en ORD-liste.

Et specielt eksempel på anvendelse af fagudtryk fra det traditionelle byggeri er den aftrykte lejlighedssang sidst i bogen.

Søren Koch

Juli 1984

Litteratur:

- Herholdt: Veiledning i Husbyg-
ningskunst.
Otto Schultz' Forlag,
Kjøbenhavn 1877.
- Kaare Kristensen: Husbygningsslære.
Jul. Gjellerups Forlag,
København 1917.
- Gjerløv Knudsen Husbygningsteknik.
og H. Bonnesen: Jul. Gjellerups Forlag,
København 1948.
- Teknisk Leksikon,
Bind 1: Husbygningsteknik.
- Specialredaktør, arkitekt, professor
Ivar Bentsen. Selskabet til Udgivelse
af Kulturskrifter, København 1943.

AFBINDING

1. tildannelse og foreløbig samling af tømmer- eller jernkonstruktioner.
2. hærtningsproces for beton.

AFBLÆNDING

lukning af åbning.

AFFASE

fjerne kanter på træ, for at danne en smal, skrå, plan kant.

AFKOSTE

udjævne groft påkastet puds med fugtig kost.

AFRETNINGSLAG

plant lag af cementmørtel.

AFRETTE

frembringe plane flader.

AFRIVE

glatte puds med rivebræt.

AFSATS

vandret gulvflade mellem en trappes enkelte løb.
d.s.s. REPOS.

AFSVÆRTNING

afstivning (midlertidig) af konstruktion (for vandrette kræfter).

AFSYRE

afrensning af facademur for overflødig mørtel med syre.

AFTRAPNING

den vigende linie, der fremkommer ved i hvert overliggende skifte i murværk at trække den henmurede sten $1/4$ - $1/2$ sten tilbage fra den underliggende i murens længderetning.
(se FORTANDING).

AFVALME

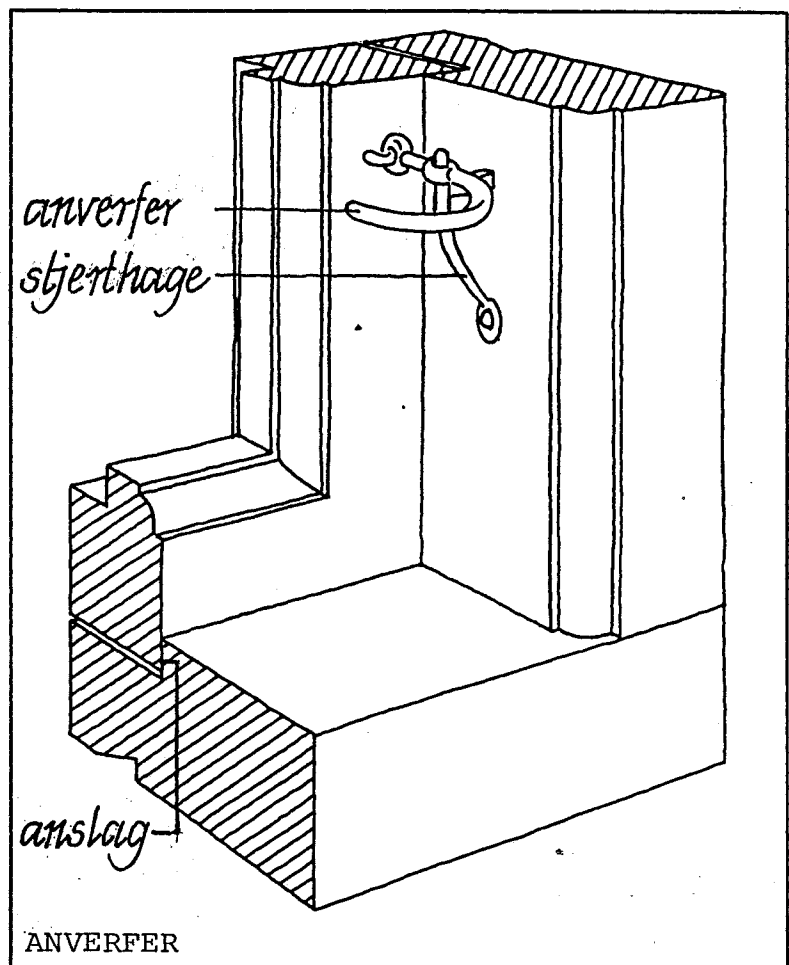
forsyne tag med valm.
(se VALM, VALMTAG).

ANKER

1. beslag af bronze (eller rustfrit stål) til fastholdelse af naturstensplader i facader.
2. beslag af jern til etablering af forbindelse mellem bjælkelag og murværk. (se MURANKER)

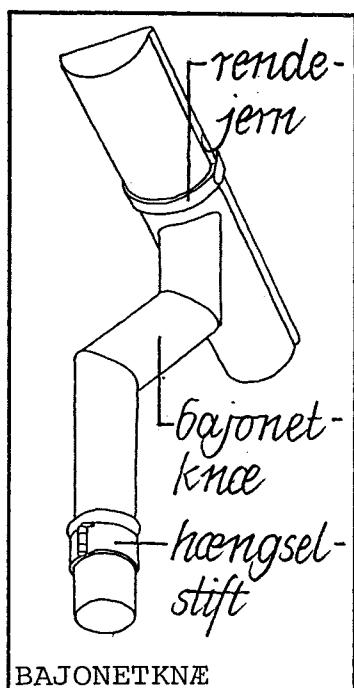
ANSLAG

den del af en dør- eller vindueskarm, som den bevægelige del lægger an mod ved lukning.
(se ANVERFER).

ANVERFER

beslag, anbragt på en vinduesramme, der fastholder denne i lukket position til karmen.

BAGMUR

1. bærende ydermur uden åbninger.
2. indvendige del af hulmur.

BAGVANGE

den del af trappen, der bærer trinene ved væggen.

d.s.s. INDERVANGE.

(se TRAPPEVANGE).

BAJONETKNÆ

bøjning på nedløbsrør sammensat af retlinede stykker.

BALUSTER

søjle i rækværk eller gelænder.

(se TRAPPEVANGE).

BASTARDMØRTEL

blanding af kalk- og cementmørtel.

BEHUGNING

tilhugning af natursten i forskellige grader af finhed.

BERAPNING

tyndt mørtellag på mur, udglattet med murske og derefter afkostet med vand.

BESLÅ

at montere beslag på (bevægelige) bygningsdele.

BIND

d.s.s. SPÆRFAG.

BINDER

mursten, der har sin største udstrækning på tværs af murens længderetning.

d.s.s. KOP.

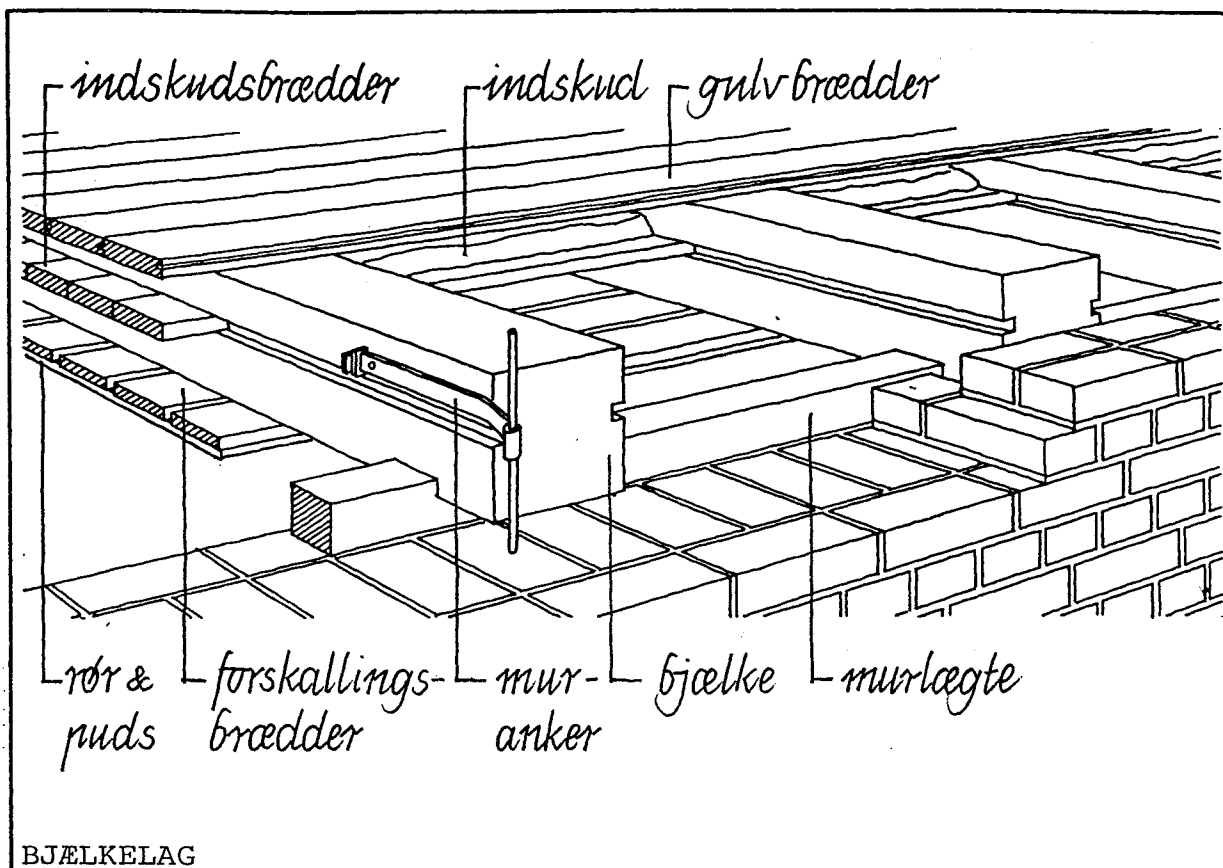
(se FORTANDING).

BINDERSKIFTE

skifte af bindere.

BINDIG

betegnelse for to bygningsdele, hvis overflader ligger i samme plan.

BJÆLKELAG

tømmer, som vandret adskiller to etager i en bygning.

BLAD

1. længdesamling af tømmer (som regel vandret).
(se LIGE BLAD).
2. hjørnesamling ved snedkerarbejde.
3. den gående del af en dør (dørblad).

BLADHÆNGSEL

består af to i hele hængslets længde sammenhængende vinger.

BLANK MUR

murstensvæg, hvor stenene er ubehandlede, "ren mur".

BLEGSTEN

en flammet mursten, anvendes hovedsagelig i bagmur.

BLINDGULV

groft tilvirket gulv, hvorpå den endelige gulvbelægning lægges.

BLINDKARM

groft tilvirket karm, hvortil den endelige dør- eller vindueskarm fæstnes.

BLOKFORBANDT

murforbandt med skiftevis løber- og binderskifte, således at løbere henholdsvis bindere er placeret lodret over hinanden.

BLYINDSKUD

blyplade til inddækning af som regel krumme overflader.

BLYVINGE

d.s.s. BLYINDSKUD.

BLÆNDING

murfelt tilbagetrukket fra murflugten.

BLÆNDGULV

d.s.s. BLINDGULV.

BLÆNDKARM

d.s.s. BLINDKARM.

BLÆNDSTEN

skalmuringssten.

BLØDSTRØGEN STEN

maskinfremstillet mursten, der skal ligne håndstrøgen mursten.

BOM

søjle i stillads.

BOMHUL

hul i mur, hvori stikbomme i et murstillads hviler.

BOMKANT

kant på tømmer, der viser den oprindelige yderside af træstammen.

BRANDKAM

den del af en brandmur, der rager op over en tagflade.

BRANDMUR

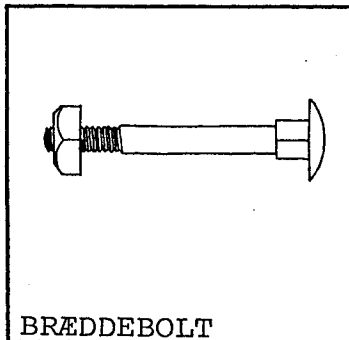
mur, der danner brandskel.

BRYST

anlægsflade i samling.
(se FRANSK LÅS).

BRYSTNING

1. vægdel mellem underside af vindueshul eller lignende og gulv.
2. lav mur ved terrasse, altan el.lign.

BRÆDDEBOLT

bolt med fladt hvælvet hoved og kvadratisk hals.

BRÆDESKILLERUM

væg af to eller flere lag brædder, bestående af et lag lodrette og et eller flere lag brædder, påsømmet på skrå.

BRÆKKE

at fjerne den skarpe kant på træ.

BRÆT

tildannet træstykke, rektangulært i tværsnit, med minimumsforhold 1:2½, og største tykkelse 1½".

BUESTILLING

midlertidig afstivning af murets bue.

BUNDSTYKKE, - KARM

den nederste del af et karmparti.
(se GERICHT).

BYGGELINIE

den linie, der angiver tættest tilladelige placering af facade mod offentligt areal (f.eks. vej).

BÆVERHALE

smal, flad tegltagsten.

DOBBELT BRÆDESKILLERUM
(se BRÆDESKILLERUM).

DRUEKNÆ
en med en dekorativ knop forsynet del af
et nedløbsrør.

DRYPRILLE
not i undersiden af en i forhold til un-
derliggende dele fremspringende bygnings-
del.
(se VINDUESRAMME).

DURCHSICHT
der fri areal, i vandret projektion, mel-
lem en trappes løb.

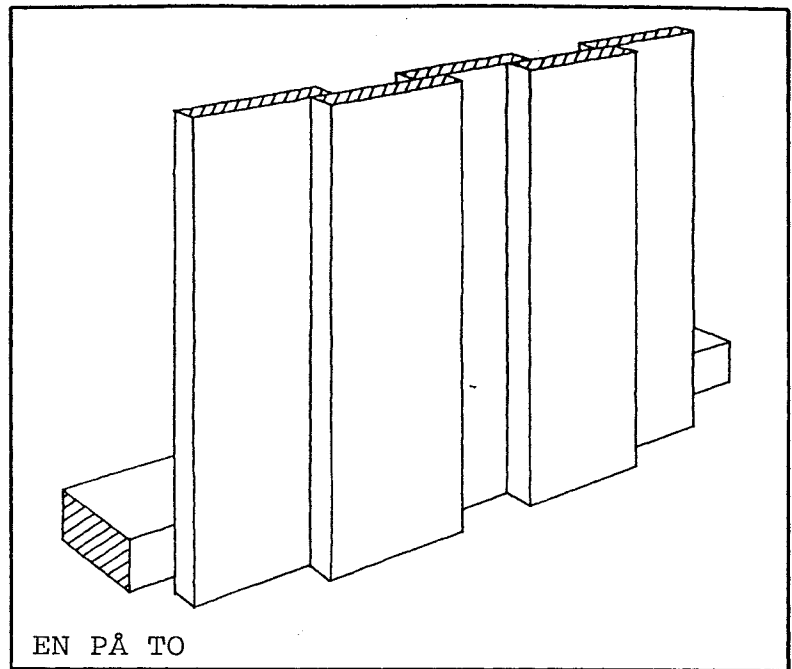
DYKKER
trådstift med lille hoved, der kun sprin-
ger lidt frem foran stiften.

DYLE eller DYVEL
træpløk i træsamling.

DØRBLAD, -FLØJ, -PLADE
den gående del af en dør.

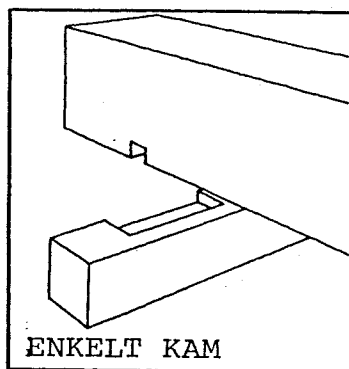
DØRPLANKE
tømmer til bæring af murværk over indven-
dig dør.

DØRRAMME
trækonstruktion, der omslutter dørfyl-
ding.

EN PÅ TO
 lodret brædebeklædning, bestående af to lag, hvor inderste brædder er sat op med mellemrum, der dækkes af de yderste brædder.

ENDEMUR
 ikke bærende ydermur parallel med bjælke-
 laget.
 d.s.s. GAVL.

ENKELT KAM
 tømmer samling mellem tværstillede styk-
 ker tømmer, der ikke ligger bindigt.

FACADESTEN

mursten af en kvalitet, der egner sig til facade.

FAG

modul.

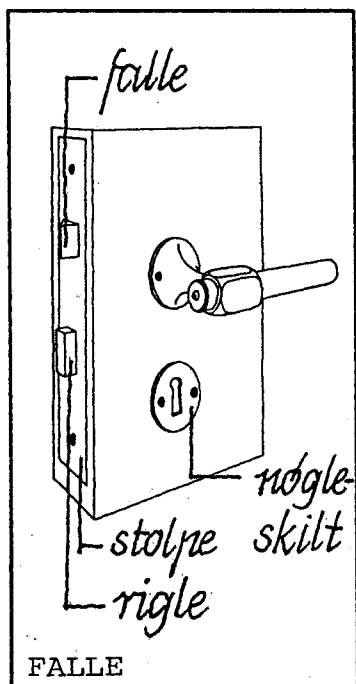
1. I bindingsværk, afstanden mellem bærende stolper.
2. I murede bygninger, bredden af vinduet plus halvdelen af hver af de tilstødende piller.

FALDE

d.s.s. FALLE.

FALDENDE LÆNGDER

brædder med samme tværsnit, men i længder varierende 1-2 fod.

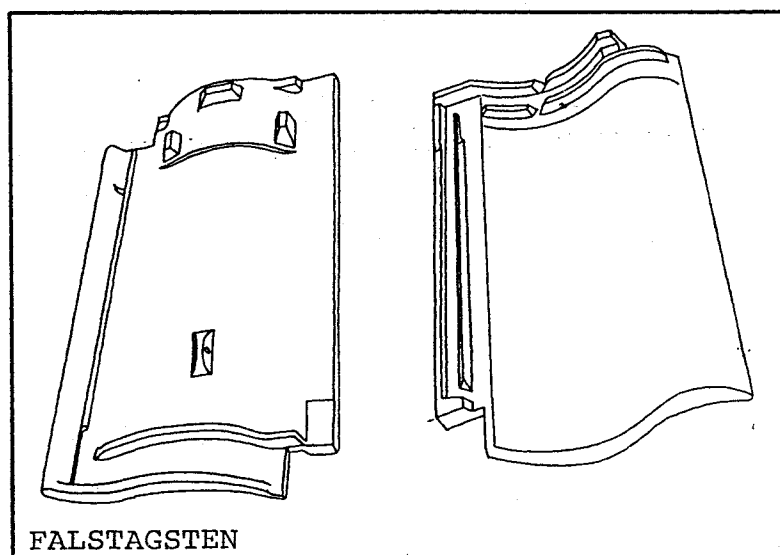

FALLE

den del af dørens lukketøj, der ved drejning af dørgrebet muliggør åbning af døren.

FALS

1. retvinklet indsnit i mur eller træ (f.eks. for anslag for dør eller vindue).
2. lodrette sideflader i et vindues- eller dørhul, d.s.s. LYSNING.
3. ombukket samling af metalplader. (se STÅENDE FALS).

FALSTAGSTEN

tagsten forsynet med false.

FANGTAP
akslen i et adskilleligt hængsel.
(se HAMBORGERHÆNGSEL).

FAS
skrå, plan kant.

FAST BINDER
mursten, der i en hul mur forbinder for-
og bagmur.

FEJELISTE
liste med trekantet tværsnit til dæk-
ning af fuge mellem fodpanel eller karm
og gulv.
(se GERICHT).

FILTSNING
udglatning af puds med et med filt be-
klædt pudsebræt.

FINHUGGET
behugningsgrad af natursten.

FINPUDS
sidste lag puds med finkornet tilslags-
materiale og højt indhold af bindemiddel.

FJEDER
d.s.s. FJER.

FJER
taplignende gennemgående fremspring på
kanten eller enden af et bræt.

FLAMMET STEN
gul mursten, som er blevet misfarvet ved
brændingen.

FLANGE
bøsning til samling af rør.

FLENSBORGSTEN
mursten med højde på ca. 1 1/4".

FLIGANKRE
muranker af fladjern, der er skåret op i
den ene ende i "flige", der bøjes, så de
står vinkelret på skaftet.

FLUGT

1. murværkets plan mellem en bygnings hjørner.
2. bygningsdele, der ligger i lige linie.

FLUNKE

lodret trekantet væg på en kvist.

FODBLIK

kantliste af zink eller kobber.

FODPANEL

bræt til dækning af fuge mellem gulv og væg.

FODREM

vandret liggende stykke tømmer, hvorpå stolperne i en bindingsværkskonstruktion står.

FORBANDT

det system, hvorefter mursten henmures.

FORBLENDER

sten, der anvendes ved skalmuring.

FORDÆKT SØMNING

brædder, fastholdt ved sømning i brættets kant.

FORFALDNINGSGRAT

grat, der går fra kippen til en anden grat eller en kehl.

FORKRØBBET

knækket forløb af en ellers lige konstruktionsdel, f.eks. en gesims forløb rundt om et ind- eller udadgående hjørne.

FORLØBNE STØD

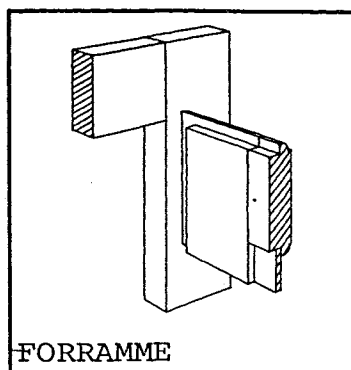
bræddestød, fordelt over flere bjælker.

FORMSTEN

teglsten med speciel og/eller dekorativ form.

FORMUR

1. bærende ydermur med åbninger.
2. udvendig del af hulmur.

FORRAMME

træramme, som i skabe danner forside og anslag for låger.

FORSKALLING

1. brædder og rørvæv, som underlag for puds.
2. form til betonstøbning.

FORSKELLING

udfyldning af fuger mellem tagsten, påført fra tagets yderside.

FORSKÆLLING

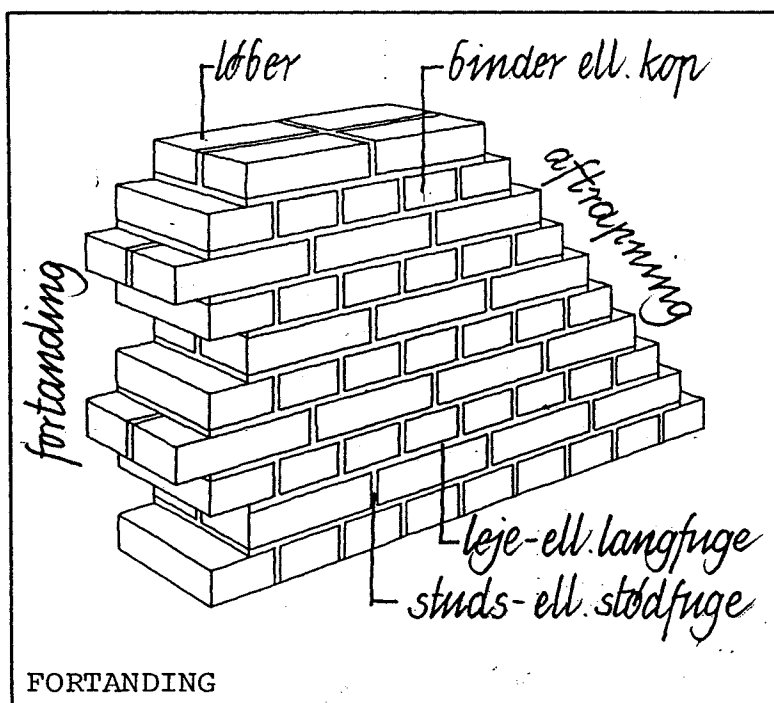
d.s.s. FORSKELLING.

FORSKUDSJERN

den i muren indmurede lodrette del af et muranker.
(se MURANKER).

FORSTILLING

d.s.s. FORRAMME.

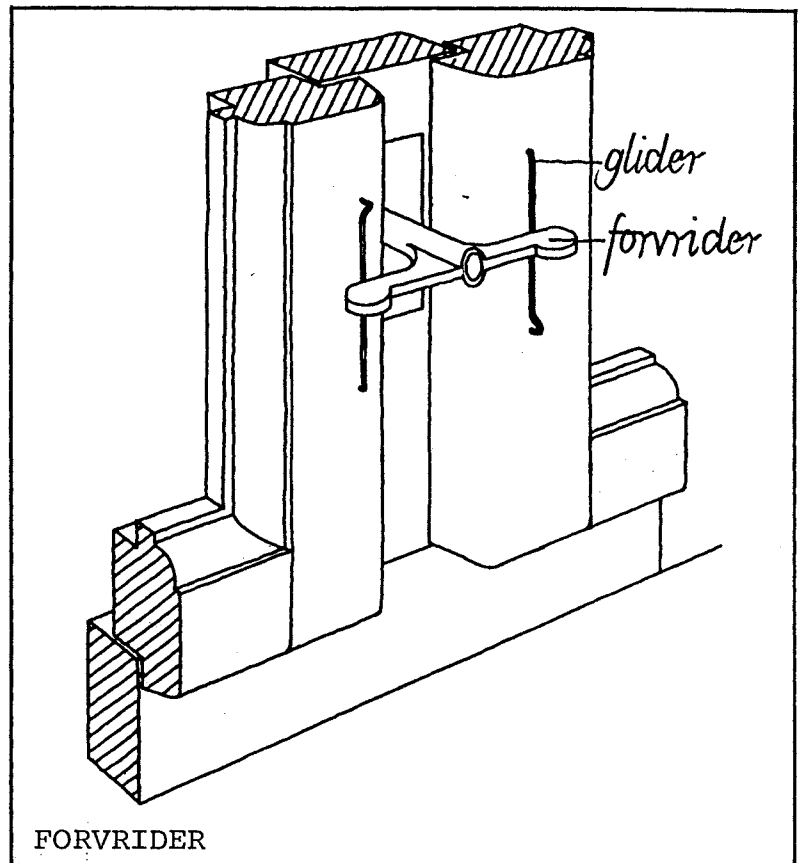
FORTANDING

FORTANDING

den linie, der, med mindst mulig afvigelse til siderne, forbinder lodret over hinanden liggende stødfuger.

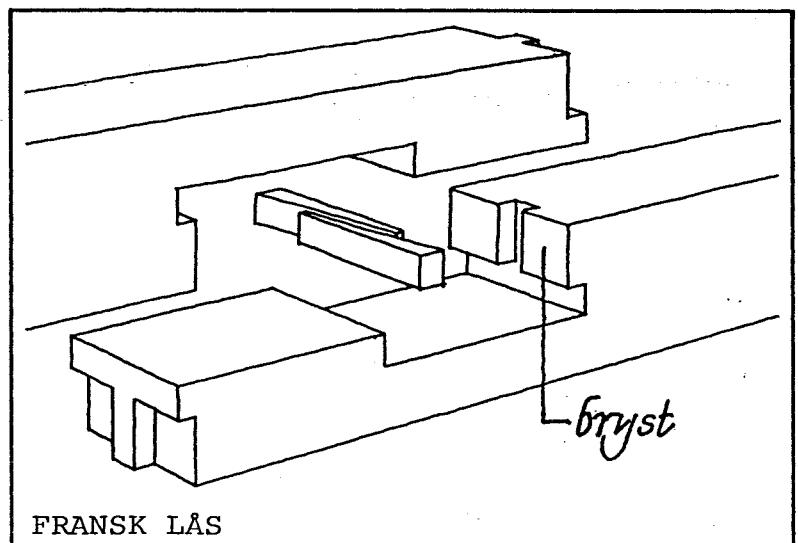
FORVANGE

den del af en trappekonstruktion, der bærer trinene og er fritbærende.
(se TRAPPEVANGE).

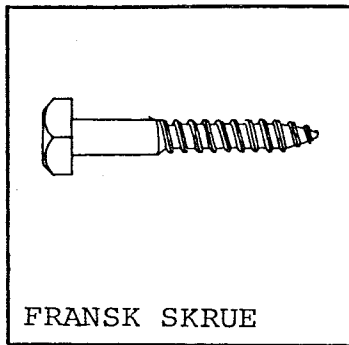
FORVRIDER

beslag til fastholdelse af lette, gående bygningsdele i lukket position.
d.s.s. VRIDER.

FRANSK LÅS

længdesamling for to stykker tømmer.

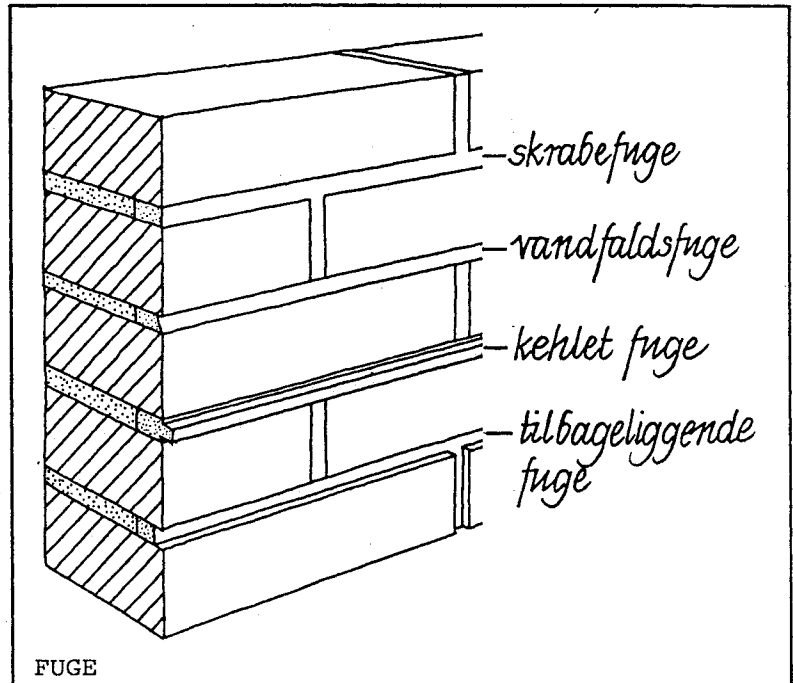
FRANSK SKRUE

kraftig skrue med fir- eller sekskantet hoved og trægevind.

FUGE

sammenføjeing mellem to bygningskomponenter:

- eks. 1. lukket fuge, f.eks. mørteludfyldning mellem mursten.
- eks. 2. åben fuge, f.eks. åbning mellem karm og ramme.

FUGE,

1. f.eks. at udfylde de yderste ca. 1,5 cm af fugen mellem mursten med specielt egnet mørtel.
2. afretning af flader på træstykker inden disses sammenlimning.

FULDKANTET

tømmer, lægter eller brædder, hvor alle kanter er retvinklede.

FYLDING

flade, der begrænses af ramstykker i dør, panel el. lign.
(se GERICHT)

FYLDNING

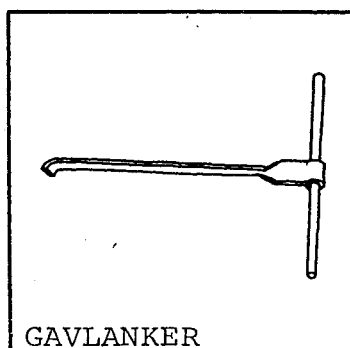
d.s.s. FYLDING.

GALGE

stativ af brædder og stolper til fastgørelse af snore, der angiver en bygnings vigtigste vandrette linier. Anvendes, når byggearbejdet skal påbegyndes.

GAVL

en bygnings smalle side, parallel med bjælkelaget.

GAVLANKER

GAVLANKER

jernbeslag, der forbinder en muret gavl med dennes parallelt liggende bjælker.

GAVLKAM

den del af muren i en gavl, der rager op over tagfladen.

GAVLMUR

d.s.s. ENDEMUR.

GEISFUS

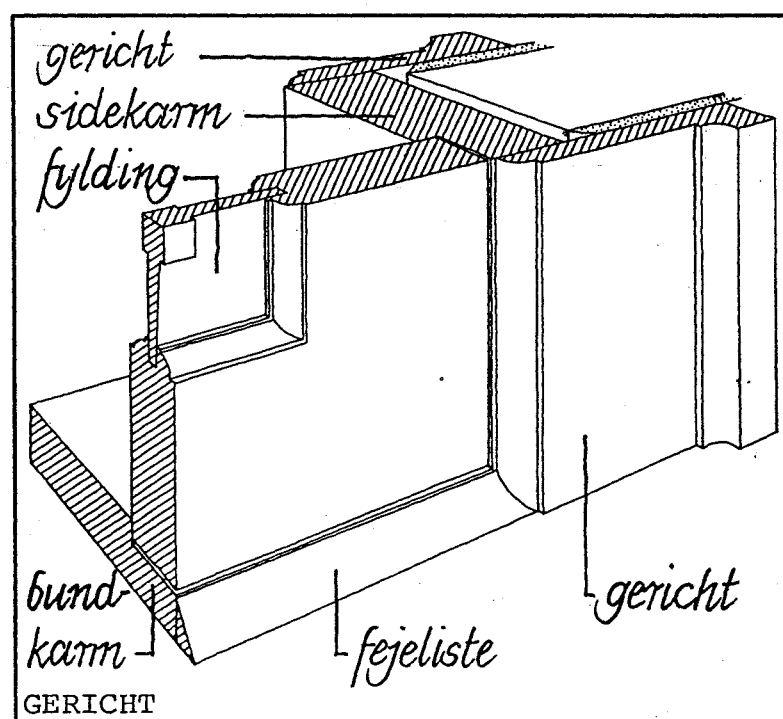
fuge mellem 2 brædder, hvis kanter er af-fasede.

GELÆNDER

rækværk, især ved trapper.

GENNEMSIGT

d.s.s. DURCHSICHT.

GERICHT

GERICHT

bræt, der dækker fugen mellem karm og væg,
d.s.s. INDFATNING.
(se tegning foregående side)

GERIGT

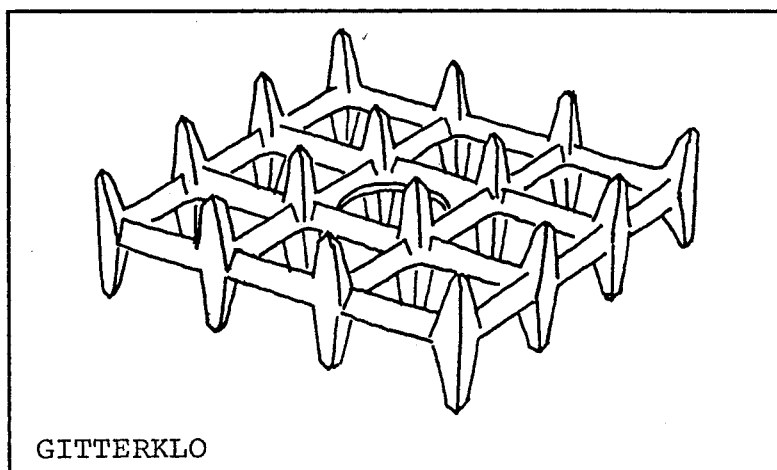
(se GERICHT).

GERING

vinkelret samling mellem to emner, hvor
fugen ligger i vinkelhalveringslinien.

GESIMS

bygningsled, der danner overgang mellem
væg og tag eller loft.

GITTERKLO

støbejernsbeslag til samling af tømmer.

GJORDBUE

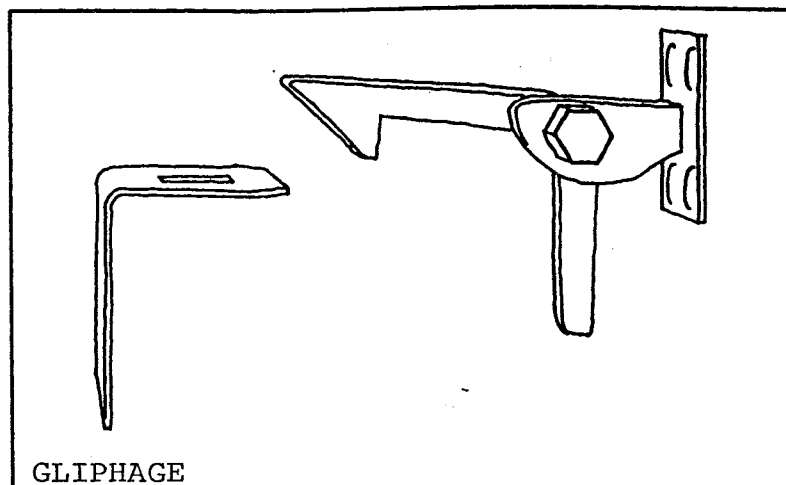
bue, der adskiller to hvælv.

GLAT DØR

dørblad, sammensat af brædder.

GLIDER

beslag af metaltråd, hvorpå en forvrider
glider.
(se FORVRIDER).

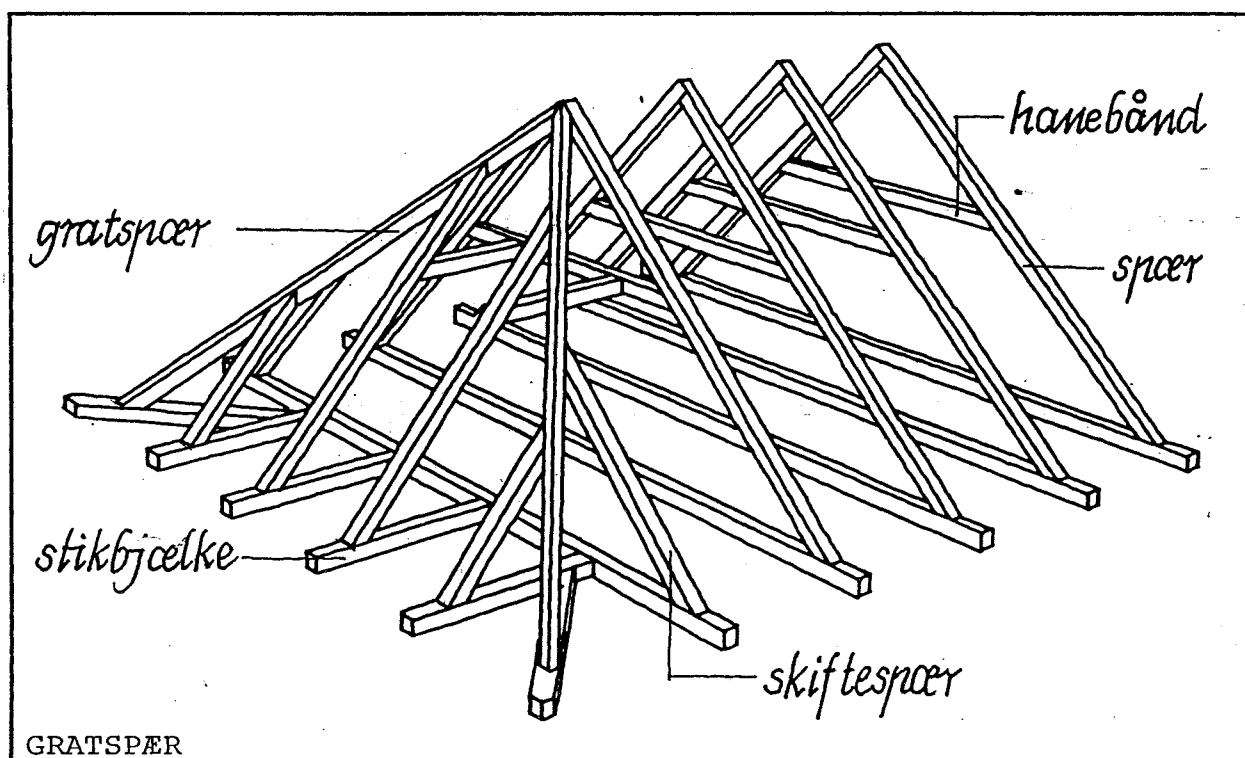

GLIPHAGE
beslag til fastholdelse af døre eller
porte i åben position.

GLITPUDS
puds, udglattet med stålpudsebræt, så en
tæt, glat overflade opnås.

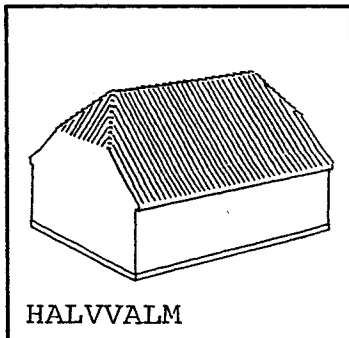
GLITTE
at udjævne puds med stålpudsebræt.

GRAT
skæringslinie mellem tagflader, der dan-
ner et udadgående hjørne.

HAFTE

vinkelbøjet metalstykke, der i forbindelse med false på et tag, dækket med metalplader, fastholder disse til underlaget.

HALVVALM

valm, hvis tagskæg ligger højere end de tilstødende tagfladers tagskæg.

HAMBORGHÆNGSEL

adskilleligt hængsel (højde fra 2½" x 6") til ind- og udvendige døre og vinduer.

HAMBORGFUGE

d.s.s. kehlet fuge.
(se FUGE).

HANEBJÆLKE

vandret tømmer, der forbinder spærene i et spærfag, anbragt i den øverste halvdel af spærfaget.
(se GRATSPÆR).

HANEBÅND

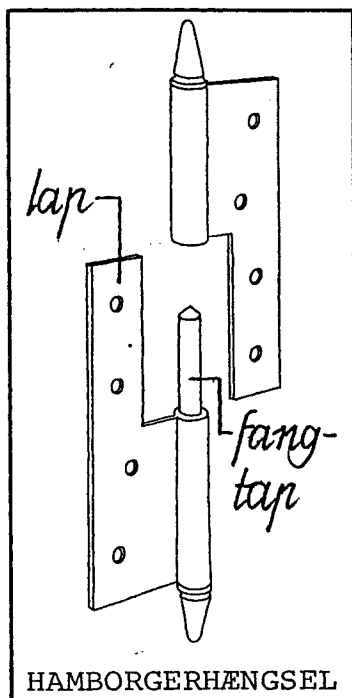
d.s.s. HANEBJÆLKE.

HASPE

beslag til fastholdelse af vindue i lukket position.
(se ANVERFER).

HELVALM

(se VALMTAG).

HJØRNEBÅND

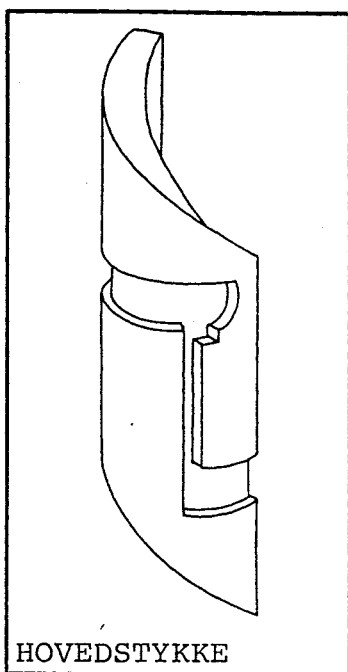
1. skråtstillet tømmer, der forbinder søjle og drager (for aflastning af denne og for at opnå stivhed i konstruktionens længderetning).
2. retvinklet fladjernsbeslag, der forbinder en vinduesrammes lodrette og vandrette stykker.
(se VINDUESRAMME).

HOVEDBINDT

hovedspærfag.

HOVEDSKILLERUM

bærende væg i en bygnings længderetning.

HOVEDSTYKKE

sammenlimet træstykke, kvart- eller halvcirkulært i vandret tværsnit, der forbinder to forvanger.

HUGGET TØMMER

tømmer tildannet med økse.

HULKEHL

konkavt profil.

HULMUR

murkonstruktion, bestående af to selvstændige mure, forbundet med bindere.

HULSTENSDEK

etageadskillelse af hule blokke, der udstøbes og armeres i fugerne og forsynes med overlag af beton.

HÆNGEVÆRK

fritspændt trækonstruktion, i hvilken bjælkelag er ophængt, ofte i forbindelse med tagkonstruktionen.

HÆNGSELSTIFT

oplukkeligt beslag til fastgørelse af nedløbsrør til mur.
(se BAJONETKNÆ).

HØVLET og PLØJET

bræt, høvlet på begge flader og forsynet med fjer og not på kanterne, forkortelse hv. og pl.

HÅNDLISTE

øverste del af en trappes rækværk.

HÅNDSTRØGNE STEN

mursten, hvor leret anbringes manuelt i forme.

INDERVANGE

en del af en trappekonstruktion, som bærer trappetrinene ved væggen.

d.s.s. BAGVANGE.

(se TRAPPEVANGE).

INDFATNING

bræt, der dækker fuge mellem karm og mur.

d.s.s. GERICHT.

INDSKUD (1)

lag af ler på brædder (indskudsbrædder), anbragt i bjælkelag mellem gulvbrædder og loftsforskalling.

(se BJÆLKELAG).

INDSKUD (2)

profil af metalplade, der dækker en fuge mellem en tagflade og en lodret murflade.

INDSKUDSBRÆDDER

(se INDSKUD).

INDSTEMT TRAPPE

trappe, hvis trin er indstemt i vangerne.

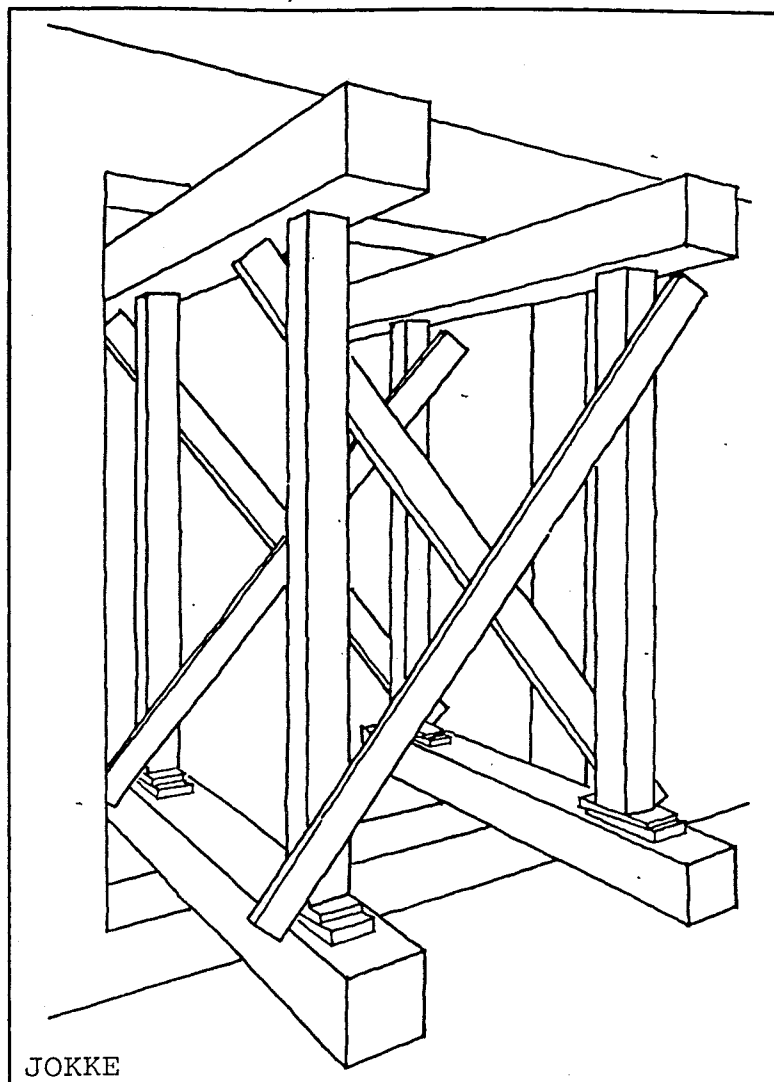
(se TRAPPEVANGE).

INDSTUKNE STABLER

hængsel, hvor den faste lap er anbragt i en not i karmen.

INDSKUDSLISTE

liste, der bærer indskudsbrædder.

JOKKE
midlertidig konstruktion, ofte af tømmer,
som ved ombygningsarbejde fører vægten
af overliggende bygningsdele uden om den
bygningssdel, hvori indgrebet foretages.

KALFATRING

udfyldning af fuge f.eks. mellem karm og mur med optrævlet, tjæret tovværk.

KALMARBRÆT

bræt af sydsvensk kærnefuldt og harpiksholdigt fyrretræ med barkkant.

KAM

1. den del af en mur, der rager op over taget.
2. samling af to tværstillede, vandrette stykker tømmer.
(se ENKELT KAM og KRYDSKAM).

KANTHÆNGSEL

særlig udformning af bladhængsel.

KANTRIGEL

beslag til fastholdelse af f.eks. dør til bund- og/eller overkarm.

KANTRIGLE

d.s.s. KANTRIGEL.

KANTSKIFTE

d.s.s. RULSKIFTE.

KAPPE

den del af en hvælving, der er begrænset af ribber, søm eller andre vederlag.

KARM

den bærende faste del, der omslutter f.eks. døre og vinduesrammer.
(se VINDUESRAMME).

KARNIS

s-formet profil.

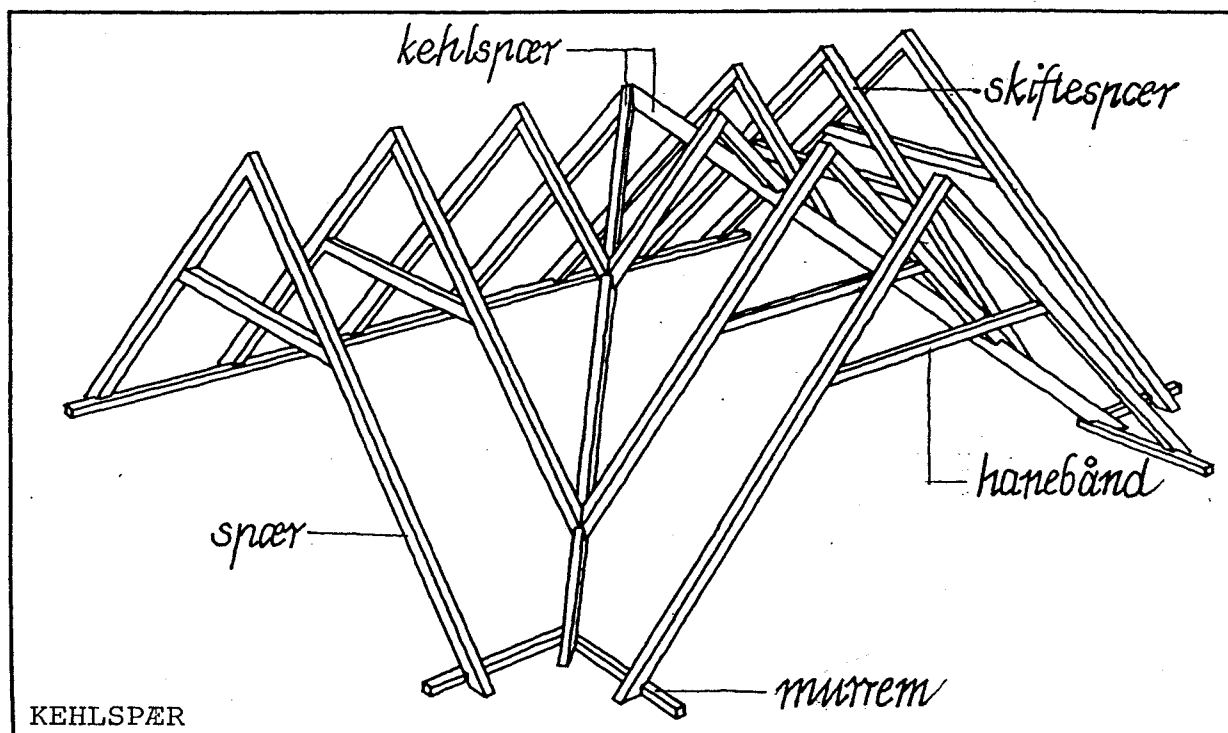
KEHL

skæringslinie mellem to tagflader, der danner et indadgående hjørne.

KEHLET FUGE

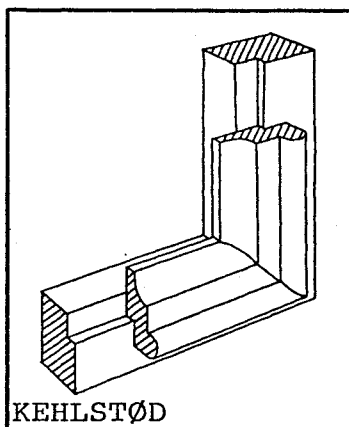
profileret fuge, der springer frem foran murens flugt. D.s.s. HAMBORGERFUGE.
(se FUGE).

KEHLING
profilering af træ.

KEHLSPÆR

spær mellem to tagflader, der danner et indadgående hjørne.

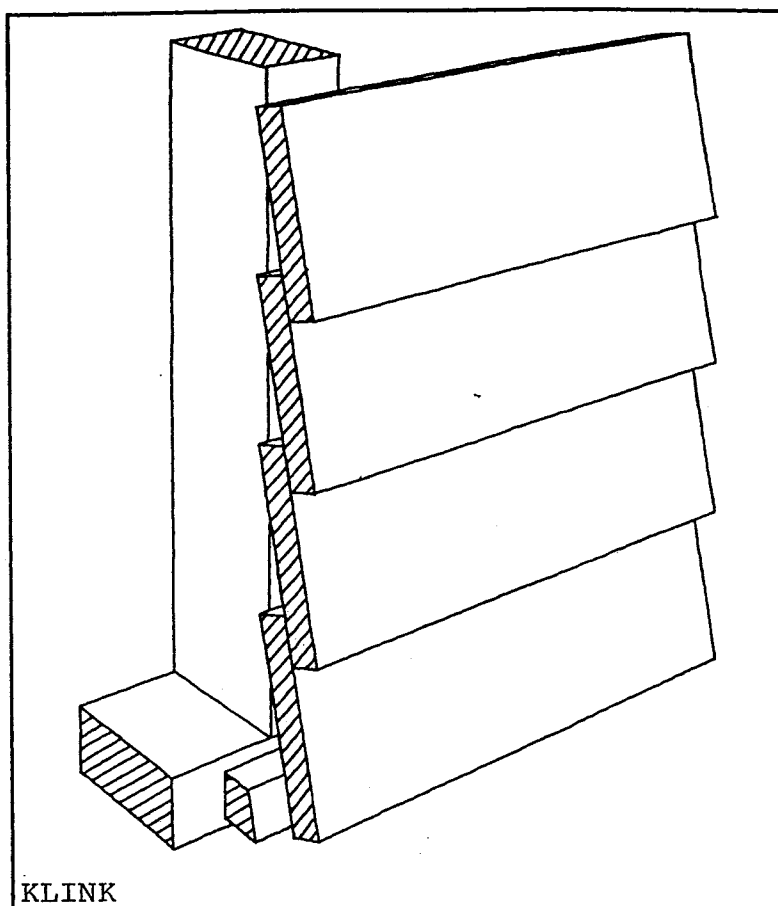

KEHLSTØD

profileret liste, der dækker fuge mellem ramstykke og fylding.

KIP

linie, der forbinder de øverste punkter i spærfagene.
d.s.s. TAGRYG.

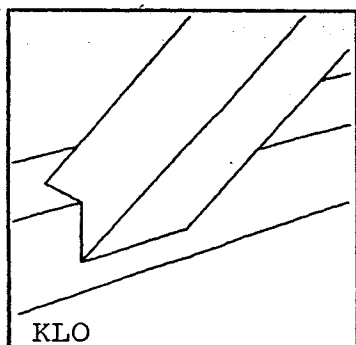

KLINK

KLINK
beklædning af vandret liggende brædder,
der overlapper hinanden.

KLINKE
hårdbrændt mursten.

KLINKEFALD
lukkebeslag til simple døre.

KLO

KLO
tømmersamling mellem endetræ og sidetræ,
med vinkelformet indsnit i endetræet.

KLODSTRIN
en trappes nederste trin, hvorpå mægleren er placeret.

KNASFUGE
fuge mellem f.eks. blokke, sten eller
fliser, der er stødt mod hinanden.

KNÆGT

udkraget, fremspringende bygningsdel til bæring af overliggende konstruktion.

KOBLEDE RAMMER

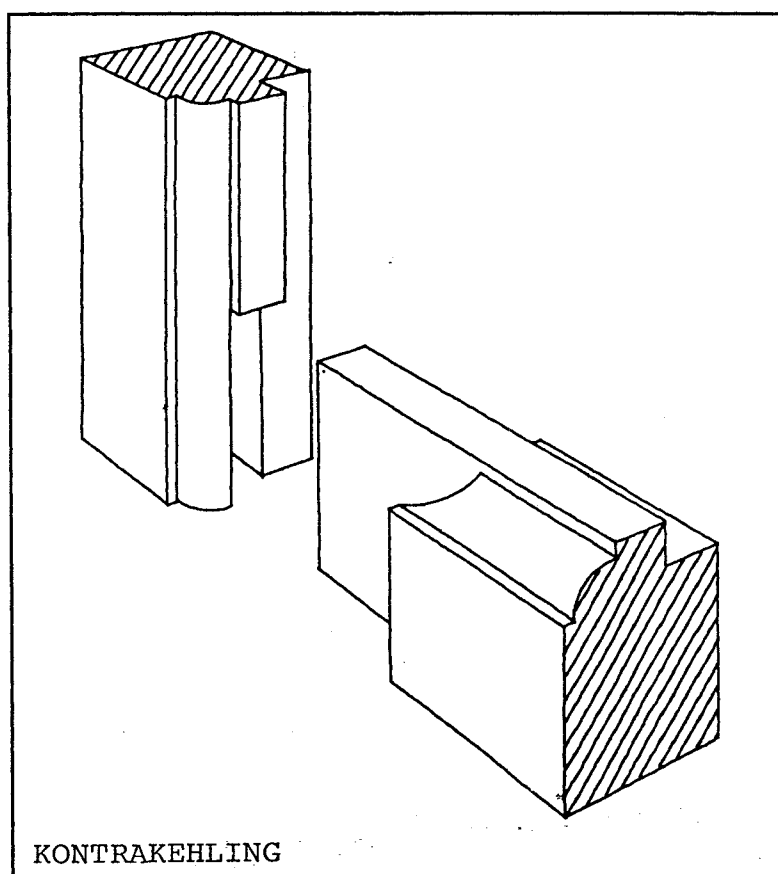
to med glas forsynede vinduesrammer, der er forbundet, så de følges ad ved åbning.

KOBLINGSSKRUE

beslag, der holder koblede rammer sammen.

KONSOL

d.s.s. KNÆGT

KONTRAKEHLING

anvendes ved hjørnesamlinger, hvor det ene stykke træ profileres i enden, således at det passer til det andet stykke træs længdeprofil.

KOP

d.s.s. BINDER.

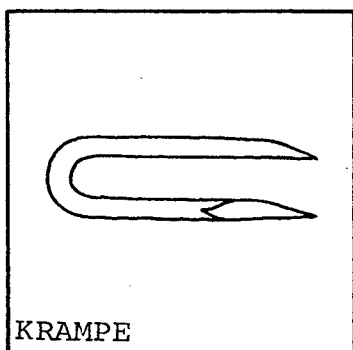
KOPBÅND
d.s.s. HJØRNEBÅND 1.

KOPSKIFTE
murstensskifte af kopper.

KOPSTYKKE
d.s.s. HOVEDSTYKKE.

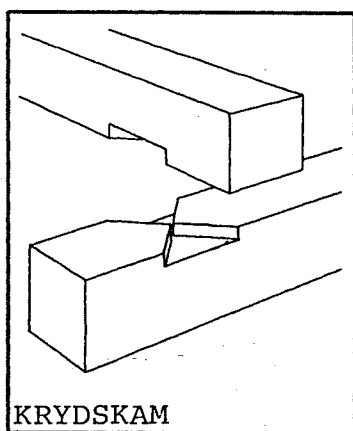
KORSFORBINDELSE
d.s.s. KRYDSFORBANDT.

KRAGETRÆER
to sammenkoblede stykker træ, placeret
over rygningen på et stråtag.

KRAMPE
ståltråd, der er bøjet, så to parallelle
ben, begge tilspidset, opstår.

KRUSHUGGET
behugningsgrad af natursten.

KRYDSKAM
tømmersamling af to, hinanden i vandret
plan krydsende stykker tømmer.

KRYDSFORBANDT
murforbandt med skiftevis binder- og lø-
berskifte, hvor binderne ligger lodret
over hinanden, og hvor løberne er for-
skudt $\frac{1}{2}$ sten i forhold til hinanden.
(se FORTANDING).

KRYDSHVÆLVING
hvælving, sammensat af to tøndehvælvin-
ger, der skærer hinanden vinkelret.

KURVEHANKSBUE
bue, sammensat af cirkelstykker.

KVADERMUR
mur af natursten med vandrette lejefigu-
rer.

KYKLOPMUR
mur af rå tilhugne natursten.

LANGFUGE

d.s.s. LEJEFUGE.

(se FORTANDING).

LANTERNE

opbygning af kuppeltop for lysindtag.

LAP

den del af et hængsel, der er fastgjort til henholdsvis karm og gående del.

(se HAMBORGHÆNGSEL).

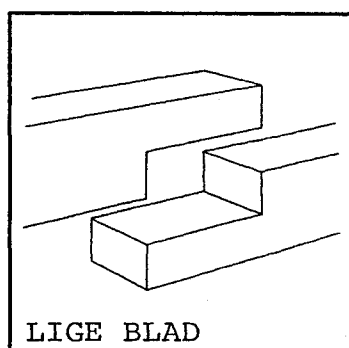
LASKE

træstykke, der overlapper og skaber forbindelse mellem to stykker tømmer, anbragt i forlængelse af hinanden.

LEJEFUGE

fuge (vandret) i murværk mellem to skifter.

(se FORTANDING).

LIGE BLAD

vandret længdesamling af to stykker tømmer.

LIGE HAGEBLAD

vandret længdesamling af to stykker tømmer.

LIGE HJØRNEBLAD

hjørnesamling for to stykker tømmer, der står vinkelret på hinanden.

LIGE STIK

stik med vandret underside.

LIGE STØD

samling mellem to stykker tømmer, der, over en understøtning, støder stumt sammen i et plan, vinkelret på længderetningen.

LIGE TAP

tap, der fortsætter i et stykke træs længderetning.

(se TAP).

LIGGER

mursten, i et stik, med den korte side i facaden.

LISÉN

flad murpille, der kun springer lidt frem for murflugten.

LODPOST

lodret træstykke, der adskiller vinduesrammer eller fast glas i et vindue.
(se VINDUESRAMME).

LOFTSFORSKALLING

brædder, opsat på underside af bjælkelag til bæring af puds og rør.
(se BJÆLKELAG).

LUNKE

hulning i en ellers plan flade.

LUS

lille træstykke, indfældet i tømrer- og snedkerarbejde, til udfyldning af utilsigtede huller.

LYSNING

1. det af skorstenens vanger begrænsede areal.
2. lodrette flader i et vindues- eller dørhul.

LÆGTE

smalt, tykt træstykke (som regel $1\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{4}$ ") til bæring af tagmateriale.

LØB

den del af en trappe, der forbinder to reposer.

LØBEBRO

stilladsstige.

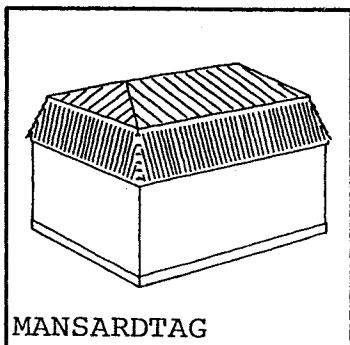
LØBERSKIFTE

skifte af løbere.

LØS. FJER

d.s.s. SLØJFE.

LØSHOLT
vandret liggende stykke tømmer mellem to
stolper.

MANSARDTAG

tag med stejle sider, afsluttet med tag med lav rejsning.

MARVSKÅRET

træ udskåret, så ingen årringe passerer tværsnittet to gange.

MESTERPETRING

mursten halveret på langs.

MIDTERPOST

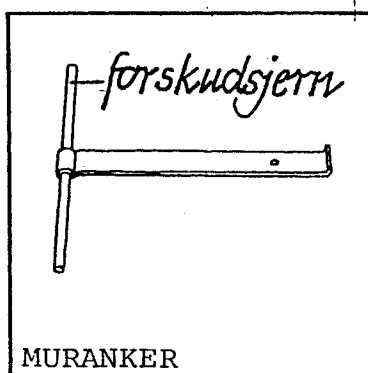
(se LODPOST).

MONIERPUDS

cementpuds armeret med trådnæt.

MUNK og NONNE

tagsten, bestående af underliggende konkaveks, dækket af overliggende konkave sten.

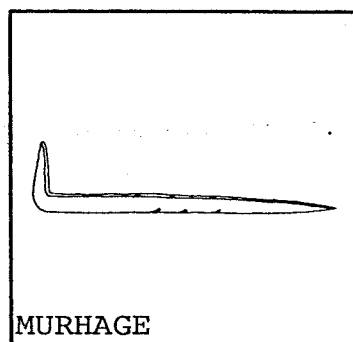

MURANKER

jernbeslag, der forbinder en træbjælke med dens understøttende murværk.

MURHAGE

vinkelkrog af smedejern til inddrivning i murværksfuge.

MURLÆGTE

et stykke tømmer, der ligger på en mur, og danner vederlag for bjælkelaget. (se BJÆLKELAG).

MURPILLE

murstykke mellem to åbninger i en mur.

MURREM

d.s.s. MURLÆGTE.

MURVÆRKSINDER

(se BINDER).

MÆGLER

1. forlængelse af en trappes hovedstykke til håndlistens underside.
2. del af rambuk, hvorpå ramslaget løber.

MØNNING

d.s.s. TAGRYG.

MÅLLÆGTE

lægte, forsynet med mærker, som regel savsnit, der angiver en bygnings hovedmål.

NAGLE
d.s.s. DYVLE.

NAKKE
knast på bagsiden af en tagsten.
(se VINGETEGL).

NORMALPROFIL
valsede stålprofiler, oprindeligt udført
efter tysk standard.

NOT
fure i et bræts kant.

NØGLESKILT
metalplade, der er anbragt over et nøgle-
hul og forsynet med hul, der passer til
nøglens profil.
(se FALLE).

OPRETNING

tildannelse af træmner, så de bliver fri for vindskævheder.

OPSADLET TRAPPE

trappe, hvor trinene hviler på opklodsninger, anbragt på vangen.

OPSKALKE

fastgøre kileformet træstykke (skalk) på et spærs nederste yderste del.
(se SKALK).

OPSNØRING

optegning i fuldt mål af en konstruktion.

OVER HÅNDEN

opmuring fra indersiden modsat facadeflugten.

OVERFALD

form for lukketøjsbeslag.

OVERFALSE

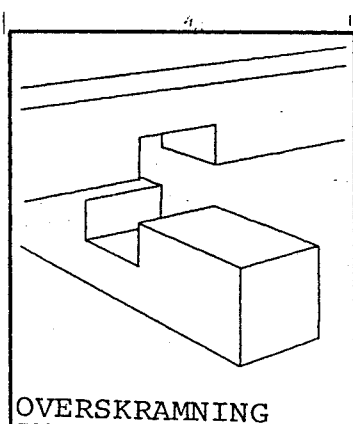
at forsyne låger, rammer og lign. med to udadgående og et indadgående hjørne.
(se FORRAMME).

OVERKARMSTYKKE

øverste karm i vindue eller dør.
(se VINDUESRAMME).

OVERSKRAMNING

tømmersamling, der benyttes, hvor to tømmerstykker krydser hinanden, således at over- og underside er bindige:

PASKVIL

beslag, til fastholdelse af en dør i lukket position, bestående af et greb, anbragt i dørbladet, der ved drejning driver rigler i dertil hørende huler i over- og underkarm.

PETRING

1/4 mursten.

PIBEFUGE

d.s.s. HAMBORGERFUGE og KEHLET FUGE.
(se FUGE).

PIKKET

overfladebehandling af natursten.

PILASTER

muret pille med ringe fremspring
(1/4-1/2 sten) i forhold til murflugten.

PLANKE

1½-3" tykt træstykke, der er væsentligt bredere end tykt.

PLATLISTE

liste, anbragt på et trappetrins underside, som anlæg for stødtrinet.

PLØJE

at forsyne et bræts kanter med fjer og not.

PROFILPLAN

bræddeplan, hvorpå en bygningsdel aftegnes (opsnøres) i fuldt mål.

PUDS

mørtellag på mur.

PUDSE

at

1. påføre mørtellag.
2. høvle træ (glatte træ med høvl).

PULTAG

tag med ensidig hældning.

PÅ FLADEN

mursten, anbragt så den største flade er synlig.

PÅ KANT

mursten anbragt således, at én af dens smalle sider er synlig.

RABITZSKILLERUM

væg, udført ved påkastning af cementmørtel på metalnet.

RAMME

den del af en dør eller vindue, der omslutter fyldning eller glas.

RAMME, at

at neddrive pæle i jord.

REJSE, at

at opstille en tømmerkonstruktion.

REJSEBOM

lodrette søjler i et stillads.

REJSEHØJDE

den højde, en bygning har fået, inden tagkonstruktionen sættes op (rejses).

Rejsning

1. en tagflades hældning
2. opstilling af bærende tømmerkonstruktion.

REM

vandret gennemgående træstykke, der

1. forbinder stolper i en bindingsværkskonstruktion.
2. bærer en overliggende trækonstruktion.

RENDEJERN

bøjle af (forzinket), varmgalvaniseret jern, fastgjort i lægter, til bæring af tagrende.

(se BAJONETKNÆ).

RENDESTIFT

beslag til inddrivning i væg til fastholdelse af nedløbsrør.

REPOS (E)

gulvflade for enden af et trappeløb.
(se TRAPPEVANGE).

REVLE

træstykke, der sammenholder flage af brædder.

RIDEPLANKE

vandret drager, der i et stillads spænder mellem rejsebomme.

RIFFELHUGNING

overfladebehandling af natursten.

RIGLE

den del af et låsetøj, som låser døren.

RU

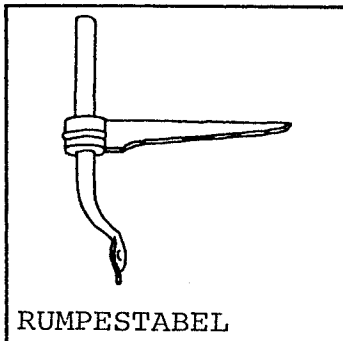
den overflade, hvormed et savskåret stykke træ fremtræder fra savværket.

RU, PLØJEDE

brædder, forsynet med fjer og not med mindst én ru side, således at bredderne ved oplægning danner en plan flade.

RULSKIFTE

række (skifte) af mursten, anbragt på kant.

RUMPESTABEL

stabel til inddrivning i karm.

RUNDSTAF

konvekst led i et profil.

RUSTIKBRÆT

høvlet og pløjet bræt med profileret kant.

RYGFUGE

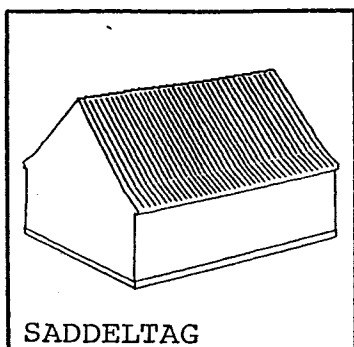
form for mørtelfuge med fremspring.

RØRE

at fastsømme rørvæv.

RØRVÆV

måtte af enkelt lag sørør, sammenholdt af tyndt, galvaniseret ståltråd.

SADEL

tømmersamling mellem et skråtstillet stykke tømmer, der skal ligge på tværs af et vandret stykke tømmer.

(se SKALK).

SADELTAG

et tag med to tagflader, der fra rygningen har fald mod to sider.

SAVSKÅRET

træ, tildannet med maskinsav på savværk.

SEGMENTBUE

bue, der er en del af et cirkelslag (en cirkelbue).

SIDERAMSTYKKE

den lodrette del af en vinduesramme. (se VINDUESRAMME).

SIMSE

efterbehandling af en fals med høvl.

SINKNING

samlingsmetode for to på hinanden vinkelretstående stykker træ ved hjælp af sinker. (se VINDUESRAMME).

SKALK

kileformet træstykke anbragt på spærets overside ved spærets fod.

(se tegning næste side)

SKALMUR

ikke bærende facademur.

SKIFTE

vandret lag af mursten.

SKIFTEGANG

det antal skifter, som tilsammen giver et bestemt højdemål.

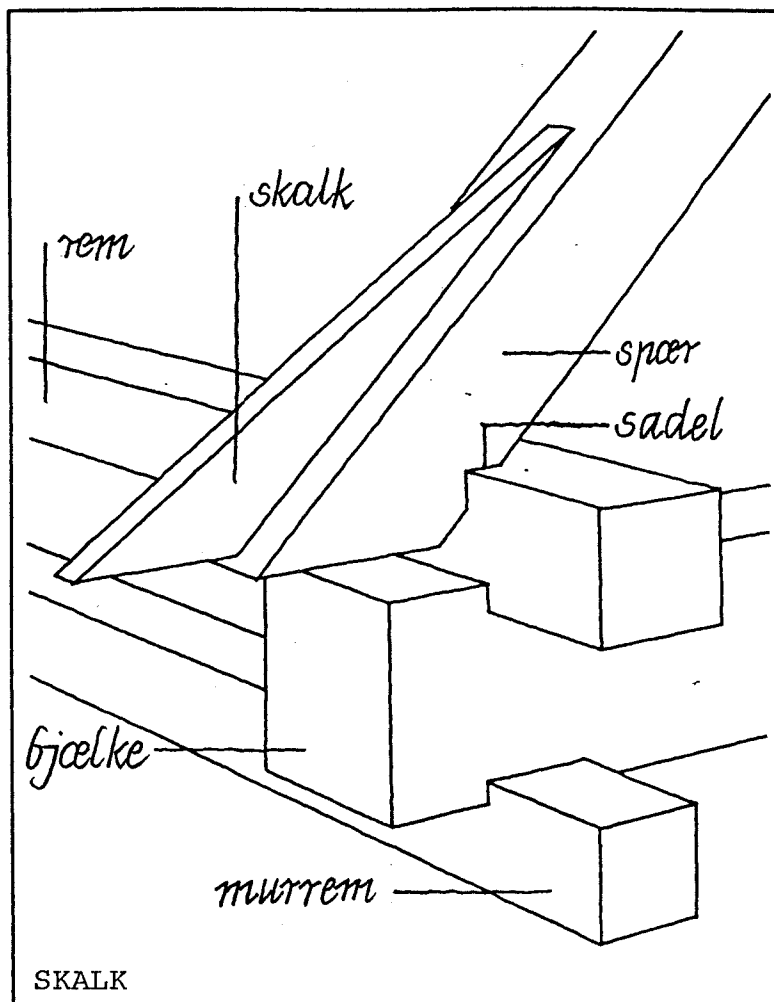
SKIFTESPÆR

spær, der går fra tagfod til grat, eller fra kip til kehl.

(se GRATSPÆR og KEHLSPÆR).

SKIFTEHØJDE

højden af en mursten plus fuge.

SKILLERUM

indvendig væg, der adskiller to rum.

SKILLEVÆG

d.s.s. SKILLERUM.

SKJULT SØMNING

d.s.s. FORDÆKT SØMNING

SKODDEHVIRVEL

beslag til fastholdelse af skodde i åben position.

SKODDEOVERFALD

beslag til fastholdelse af skodde i lukket position.

SKORRERE

overfladebehandling af natursten.

SKORSTENSPIBE

den del af en skorsten, der rager op over taget.

SKOTRENDE

afløbsrende i kehlen mellem to tagflader.

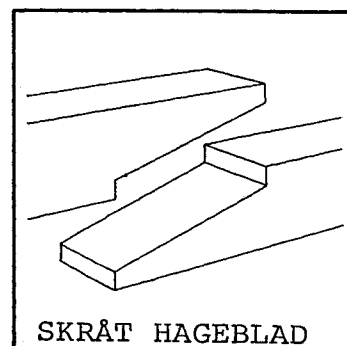
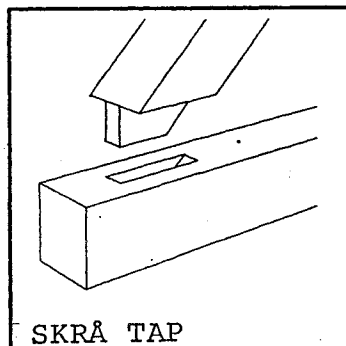
SKRABEFUGE

fuge, der ligger i plan med murstenenes overflade.

(se FUGE)

SKRÅBÅND

(se HJØRNEBÅND).

SKRÅ TAP

samling af to stykker tømmer, der i samme plan, mødes i vinkel.

SKRÅT HAGEBLAD

vandret længdesamling af tømmer.

SKRÅT STØD

skrå, stump skæringsflade mellem to i forlængelse af hinanden liggende stykker tømmer.

SKUDRIGLE

beslag til fastholdelse af dør, vindue eller port i lukket position.

SKUNK

rum, begrænset af en skrå tagflade, overside dæk og en væg mellem disse.

SKUNKVÆG

væg mellem en skrå tagflade og et gulv.

SKURERING

d.s.s. SKORRERING.

SLAGLISTE

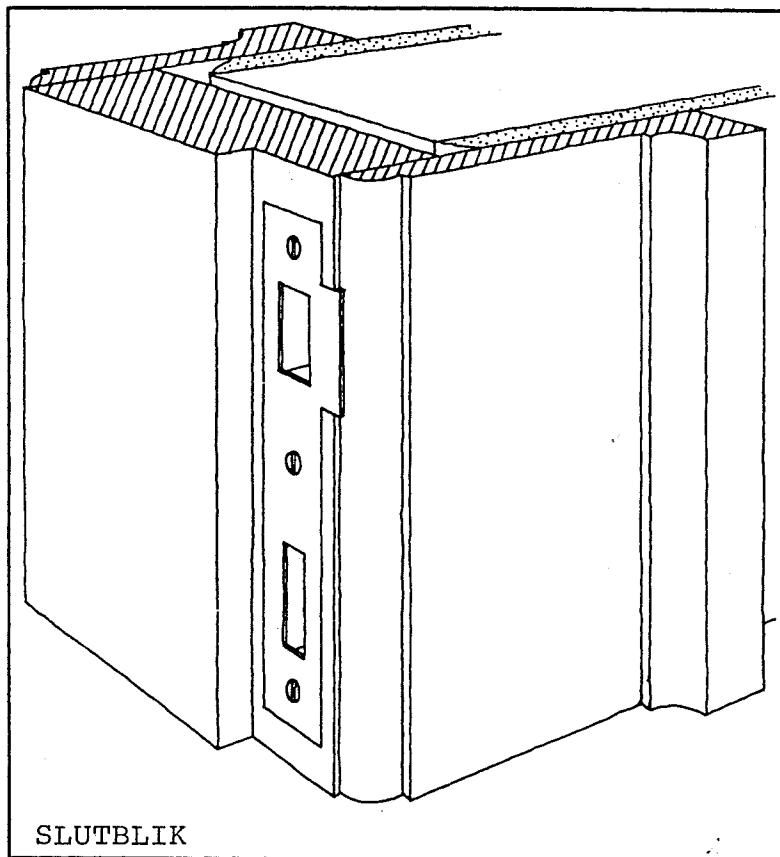
liste, der danner anslag for dør eller vindue.

SLIDLAG

gulvoverflade af tyndt lag cementmørtel.

SLIDSNING

samlingsmetode for to på hinanden vinkelretstående stykker træ.

SLUTBLIK

beslag med huller passende til låsens rigle og falde, indstemt i fals i dørkarm, til fastholdelse af dørbladet.

SLYNGVÆRK

vandret liggende tømmerkonstruktion, hvorpå fundamentet til en bygning lægges.

SLØJFE

træliste, indlagt i noter til sammenføjning af træ.

SMIG

plan flade, der ikke danner en ret vinkel med den tilstødende flade.

Solbæk

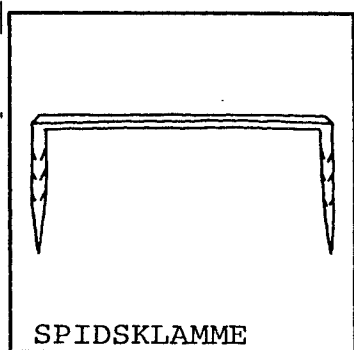
d.s.s. SÅLBÆNK.

SPARRENKOP

en i en gesims, med korte mellemrum, ud-
kraget mursten.

SPEJL

1. indrammet glat murfelt.
2. det mønster årringene danner i et høv-
let bræt, udskåret radiært.

SPIDSKLAMME

beslag til sikring af bjælkesamlinger.

SPIGER

søm over 5" langt.

SPINDELTRAPPE

trappe med cirkulær plan, hvor trinene
understøttes af en søjle i trappens cen-
trum og evt. af de omgivende vægge.

SPLINT

den yderste blødere del af en træstamme.

SPROSSE

liste, der opdeler et glasfelt i en ram-
me.
(se VINDUESRAMME).

SPRÆNGT VÆG

fritspændende bindingsværksvæg.

SPRÆNGVÆRK

tømmerkonstruktion til understøtning af
bjælkelag.

SPÆNDRIGEL

tømmerstykke i hængeværk

SPÆR

tømmer, der bærer tagbeklædningen, i tag-
fladens hældningsplan.

SPÆRFAG

to sammenstødende spær - ofte med spærfod.

SPÆRFOD

1. nederste ende af et spær.
2. nederste vandrette bjælke i et spærfag.

STABEL

den del af et hængsel, der er fastgjort til karm eller murværk.

STAF

listeprofil.

STANDER

mursten, anbragt stående på sin mindste flade.

STANDERSKIFTE

skifte af standere.

STERNBRÆT

bræt, anbragt på spærender til afslutning af tagskæg.

STIFTSTABEL

d.s.s. RUMPESTABEL.

STIGNING

den lodrette afstand mellem to på hinanden følgende trappetrin.

STIK

mursten stillet på højkant over en muråbning.

STIKBJÆLKE

kort bjælke, der er anbragt vinkelret på en hovedbjælke ved gavlen.
(se GRATSPÆR).

STIKBOM

bjælke, der i et stillads spænder fra rideplanke til mur.

STIKSPÆR

spær hvis ene ende er tappet ind i en veksler

STJERTHAGE

beslag, anbragt på vindueskarm, hvortil anverfer eller stormjern fæstnes.
(se ANVERFER)

STOKHUGNING

overfladebehandling af natursten.

STOL

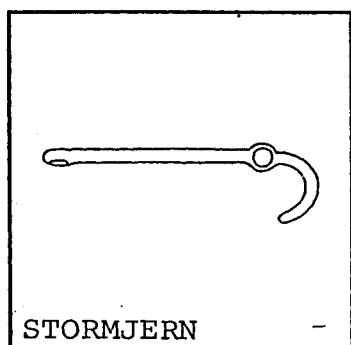
tømmerkonstruktion til understøttelse af en ikke lodret (trukket), muret skorsten.

STOLPE

1. den del af et låsetøj, der, indstemt i en dør, viser sig i dørens kant, og gennem hvilken låsens falle og rigel går.
(se FALLE).
2. søjle i bindingsværkskonstruktion.

STOPNING

d.s.s. KALFATRING.

STORMJERN

beslag, anbragt i en vinduesrammes hængselside, til fastholdelse af rammen i åben position, vinkelret på facadens plan.
(se VINDUESRAMME).

STORMKROG

beslag, anbragt i en vinduesramme, modsat dennes hængselside, til fastholdelse af rammen i åben position, idet åbningsgraden er afhængig af krogens længde.
(se VINDUESRAMME)

STORMLÆGTE

lægte, anbragt skråt på underside af spær.

STRAFFE

fjerne skarpe kanter på høvlet træ.

STRYGE

1. afretning af træside.
2. påføre maling med pensel.

STRÆKBÅND

tømmer til optagelse af trækkræfter.

STRØ

træ af spinkel dimension som underlag for gulvbrædder.

STRØMSKIFTE

murværk, der i en gavl står vinkelret på en skrå tagflade.

STUDSFUGE

lodret fuge mellem to mursten.
(se FORTANDING).

STUK

dekorativt bygningsled i mørtel eller gips.

STUMP

betegnelse på samling i en tømmerkonstruktion, hvor endetræ mødes i en ikke spids vinkel.

STØBESKEL

grænse mellem to på hinanden følgende støbninger.

STØD

samling i tømmerkonstruktion mellem endetræ.

STØDBRÆT

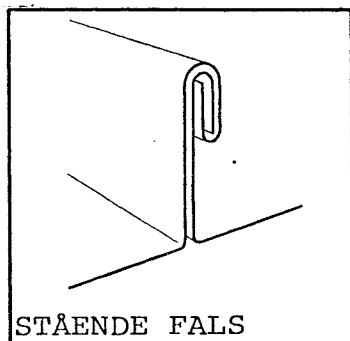
d.s.s. STØDTRIN

STØDFUGE

d.s.s. STUDSFUGE

STØDTRIN

bræt fra trinbagkant til efterfølgende overliggende trins underside.

STÅENDE FALS

samlingsmetode for metalplader.

SVALEHALEBLAD

tværsamling af tømmer.

SVANEHALS

kurvet bøjning på nedløbsrør.

SVINGTRIN

trin med forskellig dybde ved for- og bagvange.

SVUMNING

påføring af cementvælling med græskost.

SÆKKESKURING

(se VANDSKURING).

SØM

1. grat, hvor to hvælvinger skærer hinanden, - to hvælvingers skæringslinie.
2. trådstift med stort hoved.

SÅLBÆNK

bygningsdel, der, fra et vindues underkarms underside, springer frem foran facadens flugt.

TAGBJÆLKELAG
det øverste bjælkelag.

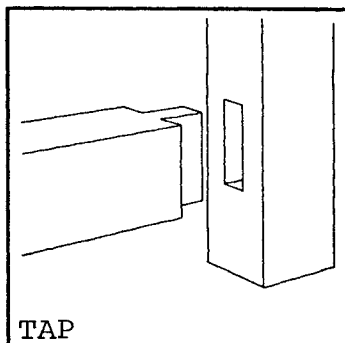
TAGFOD
tagkonstruktionens sammenbygning med dens understøtning.

TAGRYG
øverste skæringslinie mellem to tagflader.

TAGSKÆG
den nederste del af en tagflade.

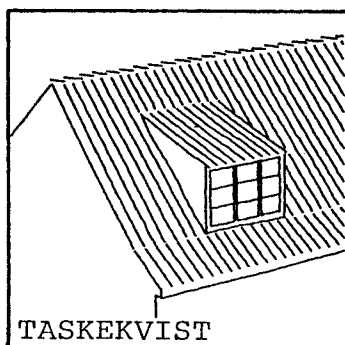
TAGSTOL
tømmerkonstruktion over tagbjælkelaget til understøtning af tagkonstruktion.

TANG
to stykker tømmer eller brædder, der, i en ret eller skrå vinkel, fastgøres på hver side af et tredje stykke tømmer.

TAP
del af tømmeransamling, der passer til et hul, svarende til tappens størrelse.

TASKEKVIST
kvist, hvor tagfladen er løftet i vejret op over kvistens forramme.

TAVL
udfyldning i bindingsværkskonstruktion.

TERRACOTTA
brændt ler

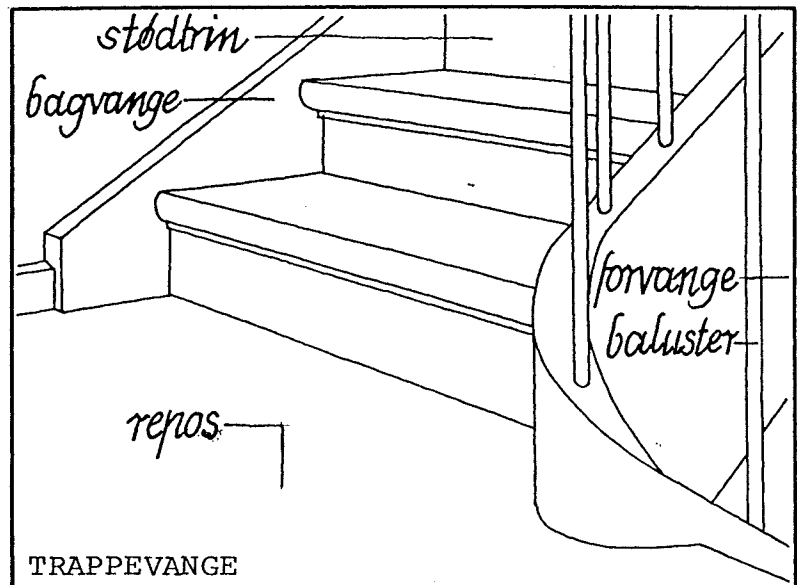
TERRACOTTAVÆV
galvaniseret trådnæt, hvor trådene er dækket af terracotta.

TILSÆTNING
bræt eller panel, opsat mod en dør- eller vindueskarm, således at hele lysningen er dækket i hele murens tykkelse.

TRAPPE
(se FORORD).

TRAPPEBOLT

bolt med rektangulær møtrik, der forbin-
der trappens hovedstykke eller mægler
med trappens forvange.

TRAPPEVANGE

den del af trappen, der bærer trinene.

TREKVARTER

mursten, hvoraf 1/4 af stenens længde er
borthugget.

TREMPEL

tagfodskonstruktion ved stejle tage.
(se tegning næste side)

TRIMPEL

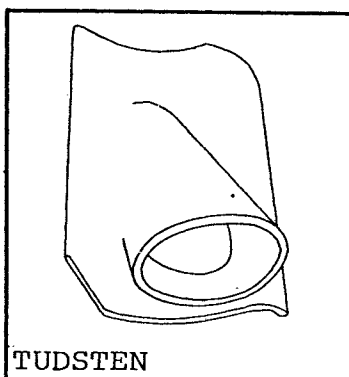
tømmerstykke, som spænder mellem to bjæl-
ker, veksler eller spær.
(se VEKSEL).

TRÅDBINDER

binder af galvaniseret tråd.

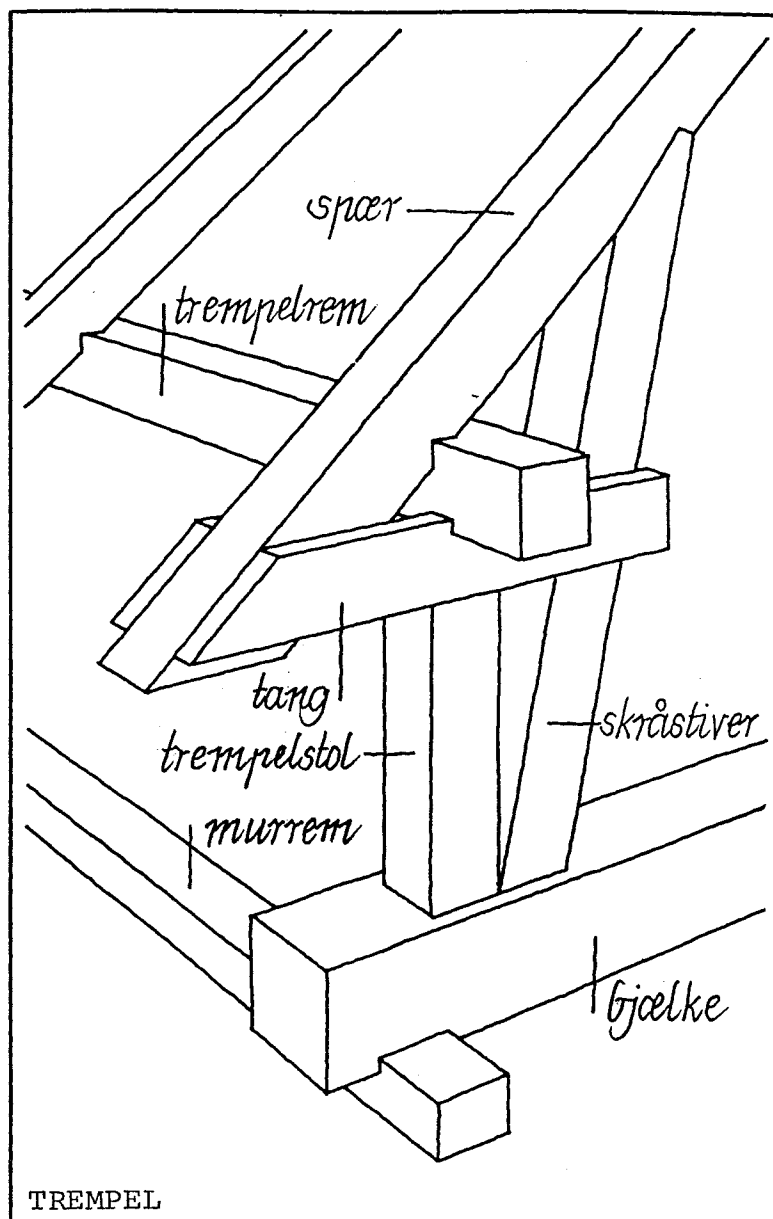
TUDSTEN

tagsten, forsynet med hul til udluftning.

TVÆRPOST

det vandrette karmstykke, som deler et
vindue.
(se VINDUESRAMME).

TVÆRSKILLERUM

skillerum, der står vinkelret på en byg-
nings facade.

TÆKKE,

at udføre en tagdækning.

TØMMER

trædimension over 3".

TØNDEHVÆLVING

overdækning, hvis form er en del af en
cylinder, og hvis vederlag er parallelt
med frembringerne.

UDKASTE

at påføre puds med kast.

UDTRIN

en trappes øverste trin, som ligger i samme vandrette plan som gulv- eller re-
poseoverside.

UDVEKSLING

tømmerstykke, som spænder mellem bjælker eller spær, to fag eller mere, og som understøtter de mellemliggende bjælkers eller spærs ene ende.

UNDERKARMSTYKKE

det nederste, vandrette stykke i en dør eller et vindue.
(se VINDUESRAMME).

UNDERSTYGNING

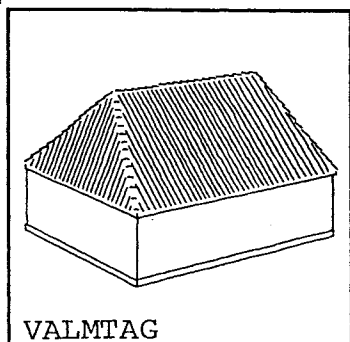
anbringelse af mørtel på undersiden af et tag, imellem tagstenenes fuger.

VAGE

det samme som vandret.

VALM

tagflade med fald mod et hus korte side.

VALMTAG

tag med rygning og fald til fire sider.

VANDFALDSFUGE

fuge, der er trukket tilbage fra den ovenliggende stens underste kant, og flugter med den underliggende stens øverste kant.

(se FUGE).

VANDNÆSE

vandretliggende bygningsdel, der springer frem i forhold til den underliggende flugt.

VANDSKURING

tyndt mørtellag på murstensvæg, udjævnet med en kost eller sæk (sækkeskuring), samtidig med vandpåstækning, således at mørtelen fjernes fra murstenenes overflade.

VANGE

1. del af en trappe, der bærer trine-

ne.

(se TRAPPEVANGE).

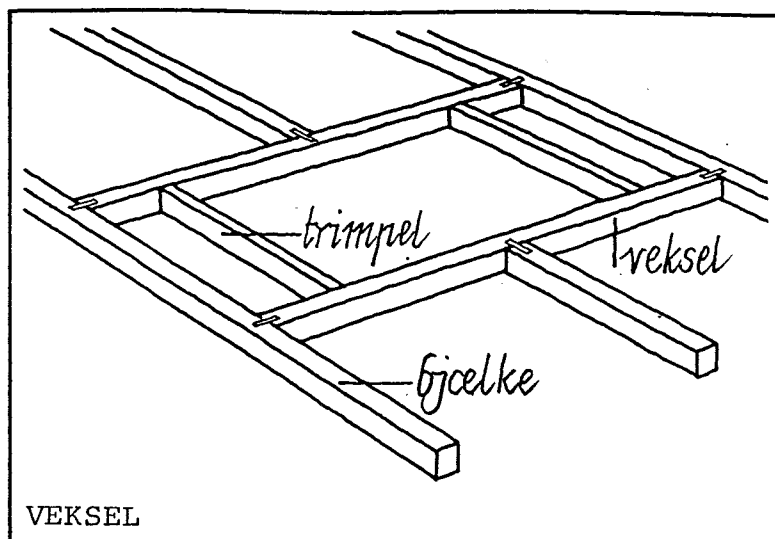
2. væggene i en skorsten el.lign.

VEDERLAG

det samme som BÆREFLADE

VEGNE

at bøje søm på den modsatte side af den, hvorfra sømmet bliver slået i.

VEKSEL

bjælke, der spænder mellem gennemgående bjælker (eller spær) og selv understøtter bjælker (eller spær).

VERBLENDER

skalmuringssten (forblænder).

VINDBRÆT

d.s.s. enten VINDSKEDE eller STERNBRÆT.

VINDELTRAPPE

trappe med cirkulær eller ellipsisk plan og durchsicht.

VINDSKEDE

bræt til afslutning af tagbeklædning ved tagflades afslutning ved gavl.

VINDSKÆV

vredet plan.

VINDUESKARM

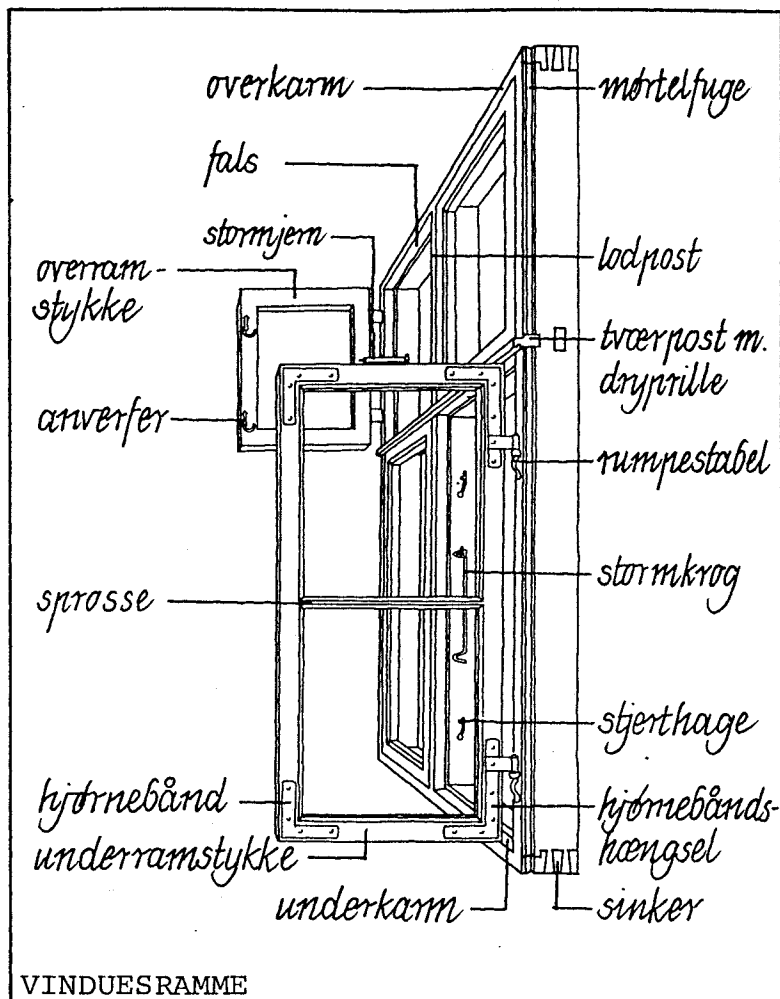
den faste del, der omslutter en vinduesramme eller fast glas.
(se VINDUESRAMME).

VINDUESPLADE

bygningsdel, der dækker oversiden af en vinduesbrystning.

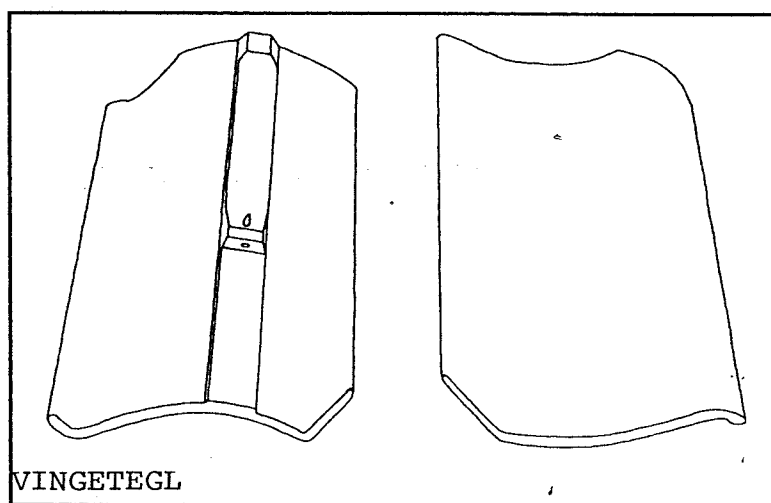
VINDUESPLANKE

planke anbragt over et vindue i den inderste del af en facademur.

VINDUESRAMME

den ydre begrænsning af den gående del af et vindue.

VINGETEGL

almindelig form for tagsten.

VINKELBÅND
(se HJØRNEBÅND 2).

VRAGBRÆT
d.s.s. FORSKALLINGSBRÆT 3/4" TYKT.

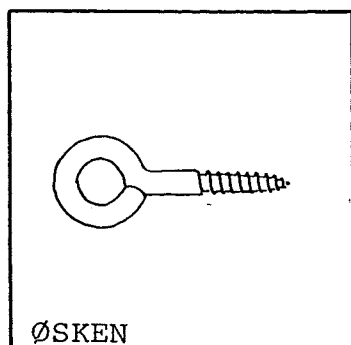
VRIDER
beslag til fastholdelse af lette, gående
bygningsdele i lukket position.

VULST
cirkelformet ombøjning af metalpladekant.

VÆRK
optrævlet tovværk til anvendelse ved kal-
fatring.

YDERVANGE
d.s.s. FORVANGE.

ZINKINDSKUD
profil af zinkplade, der dækker en fuge
mellem tag og lodret murflade.

ØSKEN
øjekrog med trægevind.

ÅRING
maleteknik, der skal efterligne træ's
langsgående fibre.

ÅS
vandretliggende træ, der spænder i et
tagværks længderetning, og som bærer
spær og tagbeklædning.